

9286 *ksi.komp.*
- 9299

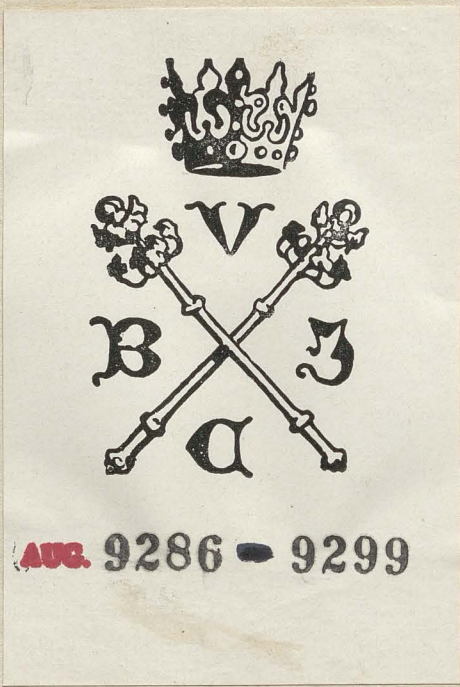
Augustianie

Biblioteka Jagiellońska

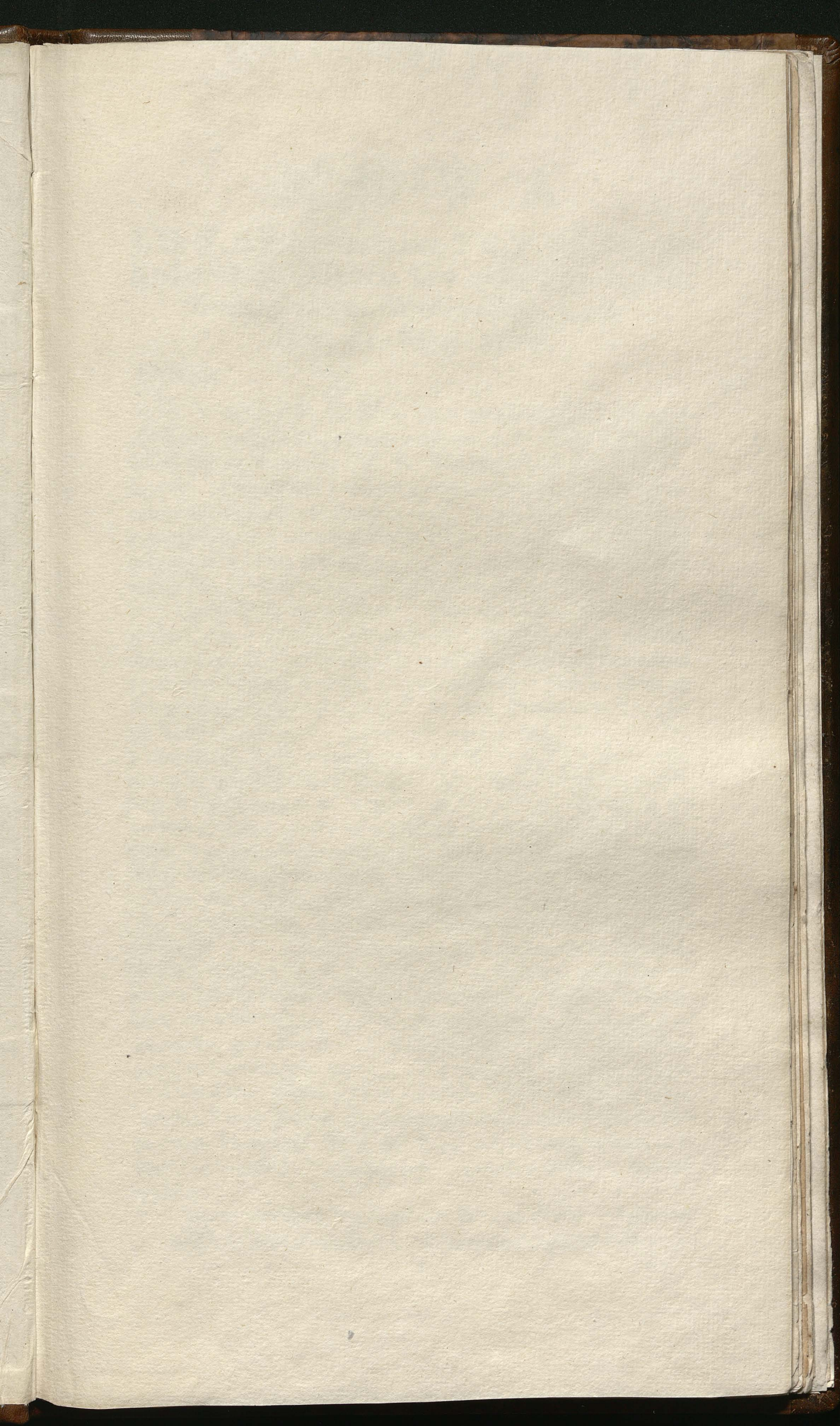

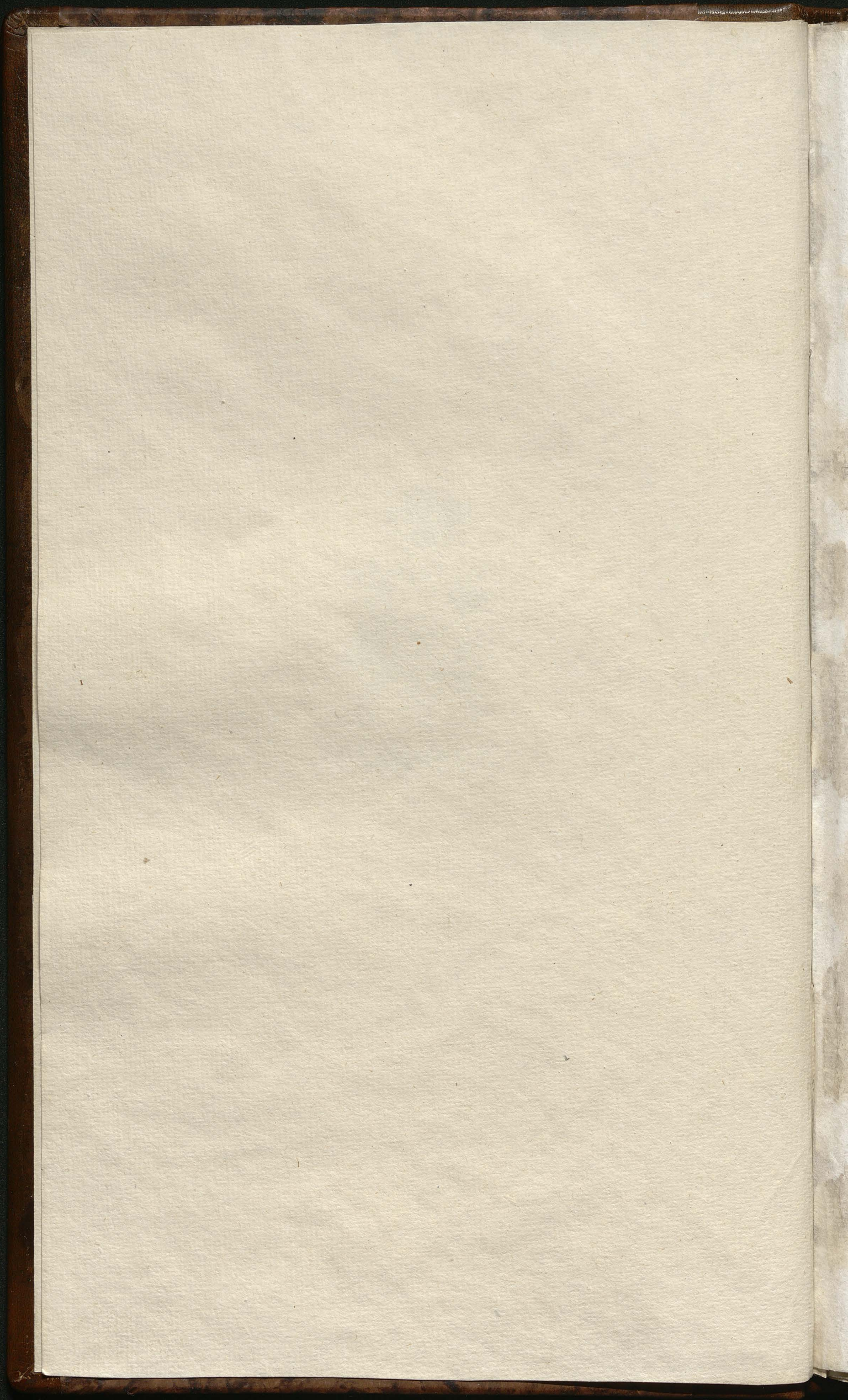
stdr0024453

Aug 9286 - 9299

M O W A

J. W. Jmci Pana CZACKIEGO Podczaszego Koron-
nego na Seymie die 20. 9bris 1766. A. miana.

Nie mogę nigdy bez ukontentowania czytać tego punktu Konstytucyi Seymu Konwokacyi 1764: *A po ułatwieniu Stan Rycercki ku formowaniu in plenaria activitate potrzebnych y Seymom zwyczajnych Usług do Izby Poselskiej powroci.* Nie mogę tylko żądać tej Naywyższej Szczęśliwości, która nie tylko ludziom, ale y zwierzętom jest wrodzona, o ktorey świadczy Platon, że: *wpierszych początkach świata ta nieśmiertelna isłota Bostwa z śmiertelnemi się pokazała*, pisze Historia Rzymska, że gdy Quinkeyusz Wodz Rzymski w podbitym w Grecyi Mieście Wolność, y dawne swobody kazał ogłosić, tak niezmierną lud był przenikniony radością, że przez dni kilka za przynagleniem głodu ledwo na potrawy patrzeć mógł, tu nie tylko zrzenica wolności, wolne nie pozwalam wielością głosow zapruszona, głos wolny Prawami ubeśpieczony Posłowi na odpowiedź przeciwnym zdaniom zabroniony, nie pozwalania na głosy wolne, które są znakiem trwaiaćcy wolności, mają swoje względy, nie pozwalania na *turnum*, który jest zupełney wolności, y *Constitutivo Reipublica* iednomysłności przeciwny żadnego nie mają; lecz głosy wolne do Propozycyi zabierane są odrzucone, iakoby ułożenie Propozycyi od Nas Stanow nie należało. Są to skutki szkodliwey wolności y cnotom samym głosow większości, ktorey bez żadne-

go poduszczania, z własnego przeświadczenia z wielolicznych przykładów sprzeciwiałem się, sprzeciwiam się, y sprzeciwiać się będę.

Z ułożonego przezornie przeświadczenia Prowincyi Litewskiej Proiektu wieloliczne wzniosły się trudności, żeby Kommissarz nie był Posłem, żeby Poseł nie był Kommissarzem, żeby po Woiewodztwach elekcye były Kommissarzow, Senatorow wyznaczenie z rządu iak *ad latus Regium*, aby na mieysca walujące nie byli wyznaczeni za Reskryptami Kommissarze, żeby na inne mieysca z Warszawy były przeniesione te obydwie Kommissyje, ale że tylko jedna, czyli Kommissarz może być Posłem rezolucyi Stańow iest podana, spodziewaiąc się że iestzcze inne będą przywiedzione, lubo razem mogły być złączone dla oszczędzenia czasu, do tey zdanie moje otwieram.

W obronie Praw Kardynałnych używaiem y używaić będę, słow przywiedzionych z Statutow o nieodmienności wyrokowonych, iako na nich publiczna zawisła całość, y nie mogą być naruszone bez znacznego uszczerbku lub upadku Narodu, lecz gdy idzie o odmienienie nowego Prawa, zkąd pewne dawnych Wolności nastąpiłoby ubeśpieczenie, będąc w powadze stanowienia Praw, lub zniesienia uciemieźliwych, śmieie domowić się mogę, wszakże z mniej szkodliwych przyczyn ustawiczne dawnych y nowych Praw widziemy odmiany, y ci ganić mi nie powinni, ktorzy naywięcey do tego przydawali y przydaią.

Przydanie Assesorow do Sądow Assesorckich, y Hetmańskich, obiecywane do Marszałkowskich, iest wprawdzie osłabieniem powagi *Ministeriorum pacis & belli*, które nie kiedy mocy Krolow zastawiały się; wszystko to władzy Berła poddano, Stan Szlachecki żadney ztąd nie ma korzyści, nie wybieraiąc do tych Sądow Osoby sobie upodobane y znaiome, y owizem stracił prerogatywę wolnego Kommissarzow na Trybunały Radomskie obierania, Kommissyje bowiem te nie tylko Podskarbach y Hetmanow powinności wypełniaią, ale Trybunałow Radomskich, y Kommissyi Lwowskich sprawuią obowiązki, więcey powiem, więcey sobie pozwoloney maią mocy, iak te wszystkie, y coź więcey Krol w innym Narodzie mieć może, iak władać Woyskiem, Skarbem, y Sprawiedliwością, Kommissya Skarbowa krotko trwała, w Maiu Sądząca się, do Świętego Jana, y nie sprawowała się Seymom *de suis transfactis* a zatym Kommissarz mogli być Posłem.

Wnie-

Wnieſiona uſtawiczność iednych Oſob na tey Funkcyi, iak *perpetua* przedtym w Rzymie Dyktatura, ſwym okropnym grozi przykładem; ſtraſzyć nas powinna, wymiſie z równoſci wynoſząc nad innych, a w tym wymieſieniu długotrwałość dając, zkąd pewna wzgarda y uciemieże nie innych wſpół-Obywatelów, zaufanie w mocy tego charakteru nieznoſneby czy niſo krzywdy.

W Prawach Karthagineńſkich Politycy ganią, że wiele Uzędów na iednę oſobę kładzono, ktore albo ją podnoſiły przeciwko Prawu y równoſci, albo ją nieſpoſobną czyniły wypełnienia obowiązkow onych. Słyſzałem że Kommiſſarze po otrzymanym kwicie, *in plena* już zoſtaią *adivitate* wolnego mowienia y czynienia, widzę że ſię to tak dzieie. chociaż w Prawie tey nie czytam excepcyi, tylko że ſamą remonſtracyą intereſſow Skarbowych czynić mogą.

Czyliż to tak gruby Naród naſz, żeby wybrani z pomiędzy niego od Woiewodztw, rzemioſſa Ekonomicznego y Woiennego doſcignąć nie mogli, czyliż zbywa po Woiewodztwach na doſkonałych y ſpoſobnych do wypełnienia tych obowiązkow Meżach, ieſt to Naród czernić, nigdy Rzeczpoſpolita dla beſpieczeńſtwa publicznego długowiecznych mieć nie chciała Sędziow, wystarczają Woiewodztwa, Ziemie, y Powiaty do ofadzenia Poſełſkiej, y Kommiſſarskiej Funkcyi ludźmi cnotliwymi y umiętnymi, napełnią potrzebujące te mieyſca, y żadna ztąd dla Stanu Rycerſkiego nie ſtanie ſię krzywda, gdy ten lub inny te poważne oſiadać będą mieyſca, y owszem przywroconą mieć będzie moc obierania, Senatorowie zaś y Podskarbiowie odmieniać ſię nie mogą, nikt by ich Krzeſeł zaſtąpić nie mógł, wyznaczeni do Kommiſſyi obydwóch, tak iak *ad Latus Régiam* z rządu, lub wybierani na Seymie *in paſſivitate* będąc, przy Materyach Ekonomicznych odprawiających ſię, w innych *active* czynić mogą, wſzakże trzech mamy teraz zaſiadających Marſzałkow Trybunałſkich Senatorów ſwe Krzeſła oſiadających, czwarty Brat moy Staroſta Oſtrołęcki Marſzałek Trybunału Wielko Polſkiego z Stanu Rycerſkiego, bez uſzczerbku onego, ma honor ſłużyć u Tronu W. K. Mei, wſzakże po odprawionej Funkcyi Deputackiej nie wolno być obranym do niej, aż wé cztery lata.

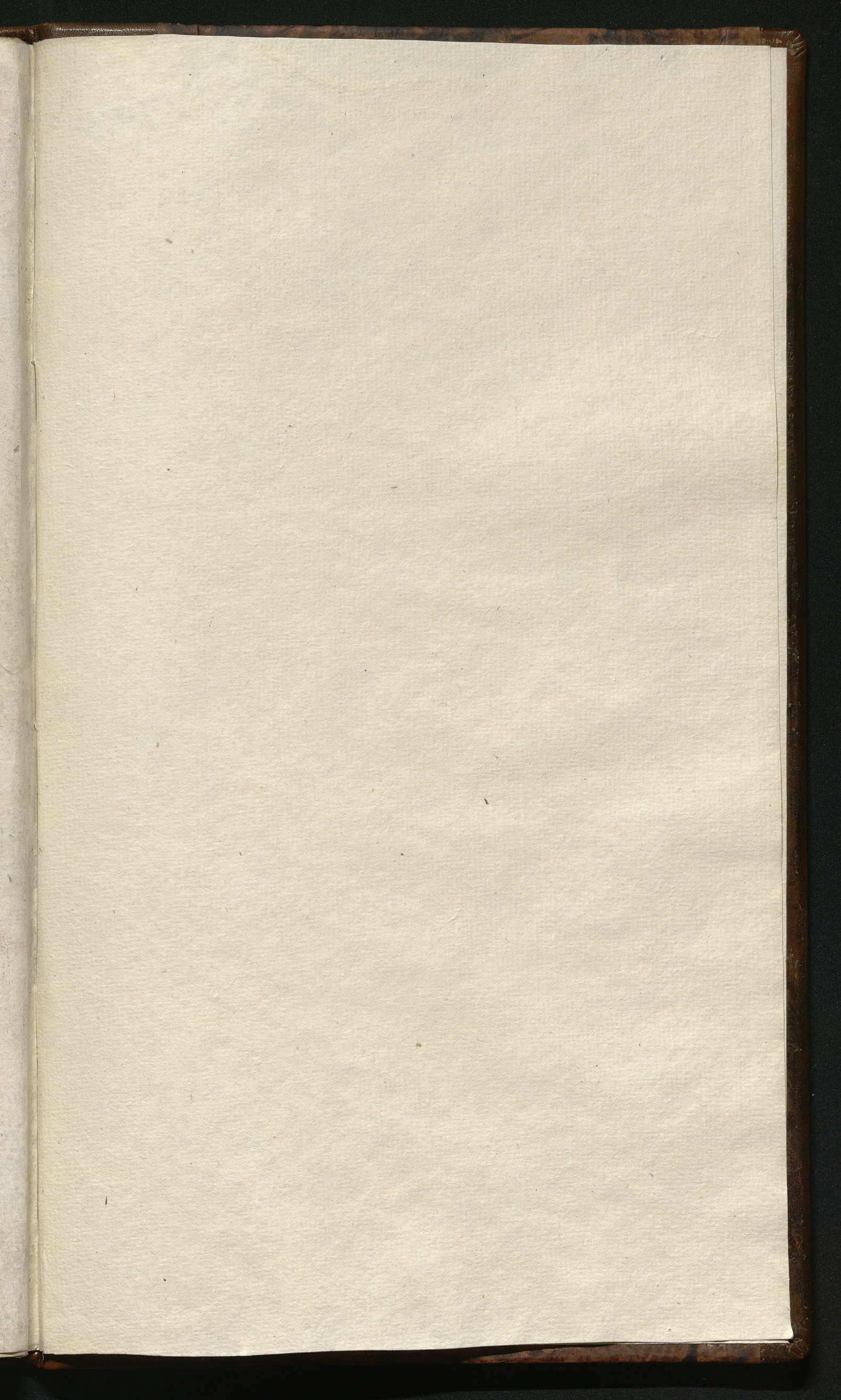
Nie traci to ſzacowney równoſci, że w Sądach na uſtepy wychodziemy iako y na te Kommiſſye poſtanowione Prawa tak nakazują, a za coż ma ſzkodzić równoſci, za co ma umnieyſzać czyiey zacności, gdy iak *privatus ex Conſule Civis* po ſkończonej ſwey Funkcyi iak prywatny Obywatel Stanom Rzeczpoſpolitey odpowiadać będzie, *in paſſivitate*, wſzakże gdyby nie byli obrani Poſłami, nie mogli by ſię uchylić *de ratione villicationis ſuae*.

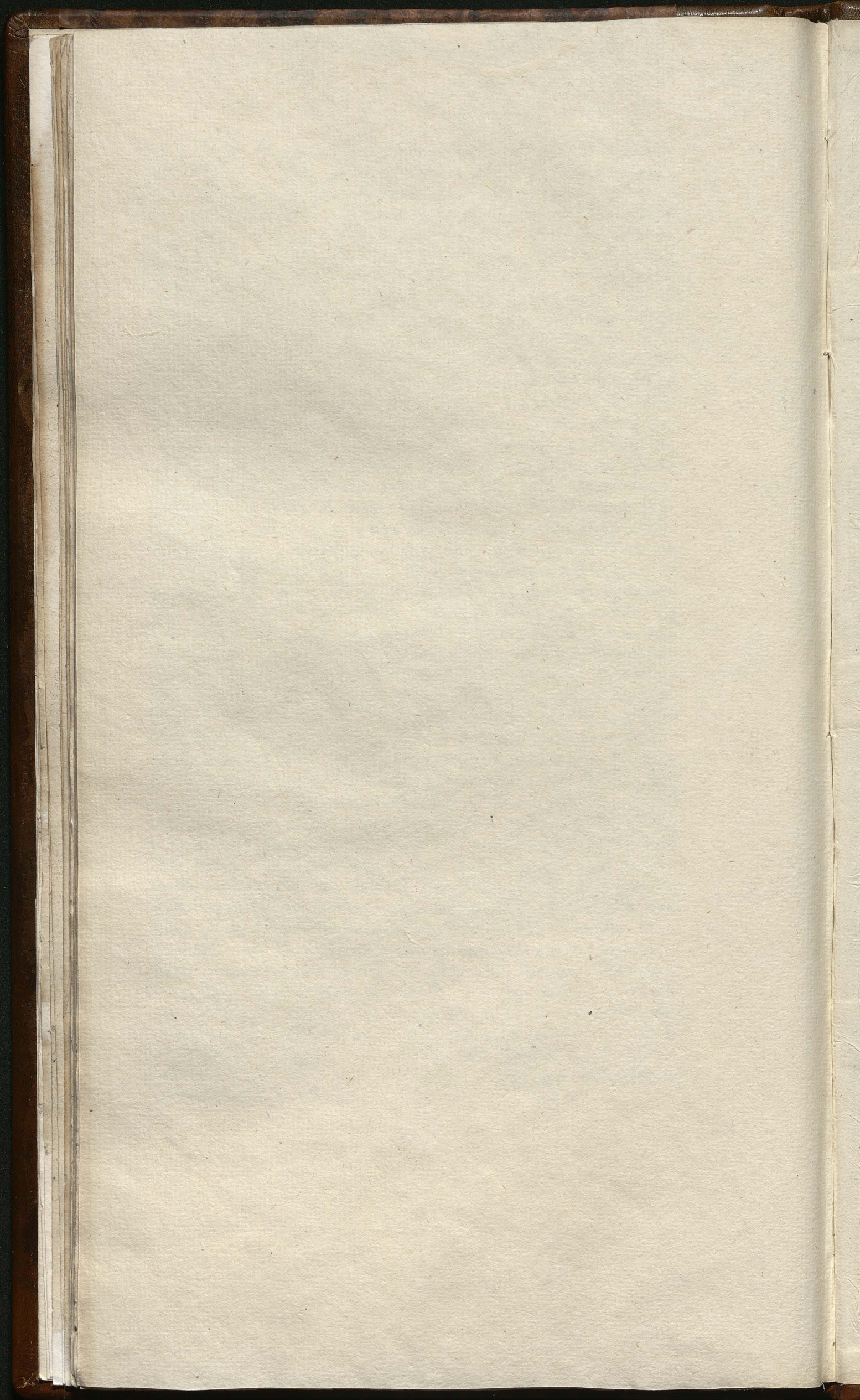
(2)

Nie

Nie jest to kara, ale zatrzymanie w równości Obywatela, aby ten który rozkazuje, rozkazującemu był w czasie posłusznym, na wszystkich stanowiącym Prawo. nikogo nie uciemięża, a zatym odmiana Jch Mościow Panow Kommissarzow Jch sławie szkodzić nie powinna, więc stosując się do Instrukcyi moiej y słuszności, wolne Woiewodztwom Kommissarzow obieranie za Posłow zostawuję, na obieranie onych na Sejmie nie pozwalam, z innych miar gdy się zdaie Prześwietney Prowincyi Litewskiej Projekt iey pożyteczny nie przeczę z ekskluzyą tego punktu.

Oddział Konserwacji
Zbiorów Bg
1998 r.

